

Anotace:

Tato lekce nabízí školám metodickou podporu k dokumentárnímu filmu *Sběratelé kratomu*. Kratom je psychoaktivní látka, která je v posledních letech velmi oblíbená mezi žáky SŠ především kvůli možnému nárůstu pocitu energie a euforie. V první části žáci společně zmapují své dosavadní znalosti a zkušenosti s kratomem. Následně s využitím filmu a metody **SWOT analýzy** zkoumají silné a slabé stránky kratomu i jeho možné příležitosti a rizika – a to jak z pohledu jednotlivce, tak celé společnosti. V závěrečné části žáci diskutují ve dvojicích a skupinách o svém postoji k užívání kratomu a o způsobech, jak pečovat o vlastní duševní zdraví. Lekce podporuje kritické myšlení, schopnost argumentace, nahlížení na téma v souvislostech a z více úhlů pohledů.

👤 **Cílová skupina:** 9. třída ZŠ a 1.–4. ročník SŠ

🕒 **Časová náročnost:** 2 × 45 minut (nejlépe 90 minut v kuse, v případě potřeby je možné hodiny rozdělit)

📖 **Předmět:** občanská výchova [základy společenských věd], výchova ke zdraví, zeměpis/geografie, chemie

🔄 **Průřezová témata:** Osobnostní a sociální výchova, Péče o sebe a druhé, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Společnost pro všechny

📏 **Pomůcky:** tabule + křídly/fixy, psací potřeby pro žáky, post-it papírky, flipchart (nebo velký papír)

📎 **Přílohy:** Příloha č. 1: SWOT analýza, Příloha č. 2: SWOT analýza – ukázka pro učitele

🎯 Cíle:

Žák/žákyně identifikuje silné a slabé stránky kratomu.

Žák/žákyně identifikuje příležitosti a hrozby spjaté s kratomem.

Žák/žákyně si vytvoří vlastní názor na užívání kratomu.

PRVNÍ ČÁST: EVOKACE (10 minut)

METODICKÁ POZNÁMKA: Před zhlédnutím filmu doporučujeme začít alespoň krátkou evokací, v rámci které dostanou žáci prostor vybavit si a utřídit svoje dosavadní představy o kratomu. Tím můžeme rozvinout i jejich vnitřní motivaci pro to se o téma (nejen) během výuky zajímat. Zároveň i my jakožto vyučující se díky odpovědím žáků dozvíme, jaké představy o tématu mají, na což můžeme později navázat.

Sdělíme žákům, že se v následujících dvou hodinách budeme věnovat tématu kratom. Necháme je hlasovat o následujících otázkách:

Kdo už někdy slyšel slovo kratom?

Následně požádáme ty, kteří „odpověděli“ kladně, aby nám sdělili, co o kratomu ví.

Kdo ho někdy vyzkoušel?

Následně se zeptáme těch, kteří „odpověděli“ kladně, zda se s námi chtějí podělit o důvod/y, proč kratom vyzkoušeli.

Poznatky žáků můžeme postupně zaznamenávat na tabuli.

TIP: Žáci mohou hlasovat klasicky zvednutím ruky, stoupnutím si nebo přechodem např. k oknu či ke dveřím.

TIP: Pokud chceme hlasování udělat anonymní, mohou stát žáci zády do kruhu, mít zavřené oči a v případě kladné otázky jen zvedat ruku.

METODICKÁ POZNÁMKA: Důležité je především v této fázi zajistit bezpečné prostředí ve třídě. Vyučující ani žáci by neměli hodnotit názor ani zkušenost toho, kdo promluví. Na vyřčené názory je vhodné reagovat rychlým a jasným „děkuji“. Vyučující by v evokační části neměl sdělovat svůj názor ani opravovat informace, se kterými žáci přijdou.

DRUHÁ ČÁST: UVĚDOMĚNÍ – FILM SBĚRATELÉ KRATOMU (35 minut)

METODICKÁ POZNÁMKA: Film je dlouhý celkem 52 minut. Pokud máte pro evokaci a zhlédnutí filmu k dispozici pouze 45 minut, doporučujeme pustit následující části:

- úvod – základní informace o kratomu
- od 18 min – rizika užívání
- od 31 min – prodej kratomu a jeho vlivu na duševní zdraví
- od 40 min – regulace látky

Sdělíme žákům, že se nyní podíváme na film Sběratelé kratomu, během kterého budou zpracovávat SWOT analýzu (**příloha č. 1**). Žákům (individuálně či do dvojic) rozdáme přílohu č. 1, SWOT analýzu jim představíme a projdeme si s nimi zadání. Sdělíme, že pracovní list budou vyplňovat již během sledování filmu, ale poté ještě dostanou několik minut na jeho dopracování.

SWOT analýza

SWOT analýza je metoda sloužící ke kritické analýze daného tématu či jevu. Zkratka SWOT značí počáteční písmena všech čtyř částí analýzy, a to S [silné stránky, *strengths*], W [slabé stránky, *weaknesses*], O [příležitosti, *opportunities*] a T [hrozby, *threats*]. Silné a slabé stránky analyzují přítomnost, příležitosti a hrozby se snaží předpovídat budoucnost. Tato metoda se využívá ve fázi uvědomění, avšak případná diskuze následující po této metodě může být i součástí reflexe.

Zdroje:

TŘETÍ ČÁST: REFLEXE (30–45 minut)

Sdělíme žákům, že během této hodiny navážeme na předchozí hodinu a na film, který jsme zhlédli.

Necháme žákům/dvojicím 5–10 minut na to, aby si doplnili pracovní list se SWOT analýzou. Následně uskupíme žáky do skupin po 4–6, aby prodiskutovali své nápady k jednotlivým částem SWOT analýzy. Dáme jim k dispozici 5–10 minut.

METODICKÁ POZNÁMKA: Během skupinové diskuze doporučujeme skupiny obcházet a sledovat, zda se jim daří jednotlivé části SWOT analýzy identifikovat. Pokud uznáme za nezbytné, můžeme na skupinovou diskusi navázat hromadnou diskuzí, během které si všechna čtyři pole (popř. jen vybraná pole) společně projdeme.

Následně necháme žáky volně se pohybovat po třídě. Po určité době zvoláme „Štronzo!“ – žáci se okamžitě zastaví na místě a vytvoří dvojici s nejbližším spolužákem. Ve dvojici je necháme diskutovat postupně vždy nad jednou z následujících otázek. Na každou otázku budou mít ve dvojici cca 2 minuty k diskuzi. Po prodiskutování jedné otázky je znovu necháme chodit po třídě a po zvolání „Štronzo!“ je necháme opět rozdělit do nejbližších dvojic a diskutovat nad další otázkou. Takto postupujeme, dokud nebudou prodiskutovány všechny otázky.

- V dokumentu zaznělo, že je potřeba si o látce, kterou chci vyzkoušet, zjistit co nejvíce informací. O to jsme se právě teď alespoň částečně pokusili. Proč je to potřeba?
- V dokumentu zazněl pojem „zodpovědné užívání kratomu“. Jak byste ho vysvětlili?
- V dokumentu zaznělo, že je potřeba podpořit duševní zdraví. Jak to může každý z nás udělat?
- Jaký je nyní váš názor na užívání kratomu?

METODICKÁ POZNÁMKA: Před diskuzemi ve dvojicích doporučujeme žákům připomenout to, že:

- budeme respektovat názory druhých a nebudeme je nijak hodnotit,
- obě diskutující strany mají mít prostor na to se aktivně zapojit do diskuze.

Zastav se a mluv (neboli Těkej, štronzo, dvojice)

Tato metoda je vhodná pro diskuzi ve dvojicích. Žáci mají možnost reflektovat téma, aktivně komunikovat a naslouchat. Zároveň se učí pružně přizpůsobovat novým diskuzním partnerům. Metoda je vhodná zejména pro závěrečnou fázi hodiny a umožňuje žákům náhodně se spojit do dvojic pro krátkou diskuzi. Lze ji přizpůsobit různým předmětům a věkovým skupinám.

Celý postup se může několikrát opakovat.

Zdroje:

STEEL, Jeannie L.; MEREDITH, Kurtis S.; TEMPLE, Charles; WALTER, Scott; KOŠŤÁLOVÁ, Hana et al. Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Příručka V, Kooperativní učení. Praha: Kritické myšlení, 2007.

Učitel'ský špajz. 2025. Metodovník: Krabička první pomoci při přípravě na výuku. Dostupné z: <https://www.ucitelskyspajz.cz/p/metodovnik>.

Zdráhalová, J. 2019. Skříp, škráb, píp a žbluňk. Kritické lístky 13, str. 2–4. Dostupné z: https://kritickemysleni.cz/wp-content/uploads/2020/05/Kriticke_listky_13.pdf.

Na závěr dáme žákům možnost nasdílet hromadně anonymně své názory a postoje. Každý si může vzít post-it a napsat na něj svůj názor na užívání kratomu. Tento názor by však měl být podpořen rozumným argumentem. Žáci vyplněné papírky nalepí na prázdný flipchart.

Použité zdroje:

Policie ČR. 2025. Kratom. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/kratom.aspx>. [cit. 28. 11. 2025].

STEEL, Jeannie L.; MEREDITH, Kurtis S.; TEMPLE, Charles; WALTER, Scott; KOŠŤÁLOVÁ, Hana et al. Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Příručka V, Kooperativní učení. Praha: Kritické myšlení, 2007.

Tajný učitel. 2017. 3 metody, u kterých musí žáci myslet. Dostupné z: <https://tajnyucitel.wordpress.com/2017/02/26/3-metody-u-kterych-musi-zaci-myslet/>. [cit. 4. 3. 2022].

Učitel'ský špajz. 2025. Metodovník: Krabička první pomoci při přípravě na výuku. Dostupné z: <https://www.ucitelskyspajz.cz/p/metodovnik>.

Zdráhalová, J. 2019. Skříp, škráb, píp a žbluňk. Kritické lístky 13, str. 2–4. Dostupné z: https://kritickemysleni.cz/wp-content/uploads/2020/05/Kriticke_listky_13.pdf.

Lekci ve spolupráci s AFO vytvořila organizace ARPOK.

ARPOK je vzdělávací organizace, která pomáhá školám začleňovat globální témata do výuky. Nabízí:

- výukové programy a projektové dny pro žáky MŠ, ZŠ a SŠ,
- semináře pro pedagogy,
- online kurzy zabývající se tématy jako voda a sucho, klimatická změna, migrace apod.,
- prověřené metodické materiály vhodné ke globálnímu vzdělávání.

ARPOK rovněž každoročně pořádá konferenci globálního vzdělávání, která je určena pedagogům, ředitelům škol, studentům pedagogiky a dalším vzdělavatelům.

V roce 2023 ARPOK založil Klub globálního vzdělávání, jehož cílem je poskytnout vzdělavatelům neformální prostor k setkávání a objevování různých globálních témat. Členům nabízí pravidelná [prezenčně i online] neformální setkávání, možnost sdílet své zkušenosti, nové nápady do výuky a další.

Více informací naleznete na www.arpok.cz nebo na www.facebook.com/ARPOK.Olomouc.

